

TOPONOMASTIKA V SLUŽBI ARHEOLOGIJE

(Osnove arheološke toponomastike)

F. TRUHLAR

Ljubljana

Toponomastika se tudi v arheologiji uveljavlja in zavzema zaradi svoje pomembnosti v okviru splošne toponomastike posebno mesto kot »arheološka toponomastika«.

Osnova arheološke toponomastike na Slovenskem so imena arheoloških najdišč Slovenije, naštetá v Tabelaričnem imeniku najdišč v delu *Arheološka najdišča Slovenije*. (ANSI).

Arheološki toponimi spadajo k najstarejšim krajevnim in ledinskim imenom. Po svojem jezikovnem izvoru so ta imena slovanska ali predslovanska. Zadnja vsebujejo lahko predkeltske, keltske in romanske jezikovne prvine. Pričujoče gradivo je dopolnilo pregleda arheološke toponomastike v *ANSI*.

Arheološki toponimi vežejo v splošnem svojo poimenovalno funkcijo na kraje s starimi slovanskimi imeni, posebej še na kraje in ledine, ki so istočasno arheološka najdišča. Ta najdišča sodijo časovno v arheološka obdobja od paleolitika do zgodnjega srednjega veka in pomenijo naselja, gradišča, kastele in druge utrjene postojanke, svetišča, grobišča, poseljene jame, ceste, mostove, brodove, vodne vire, rudnike, kamnolome, refugije. Med arheološke toponime sodijo tudi imena starih naselbin in starih cerkvenih postojank, dalje stara ledinska imena, stara gorska-vodna in jamska imena in imena starih patrocinijev.

Večjo avtentičnost daje arheološkim toponimom predvsem močna povezava z arheološkimi najdišči, splošna razširjenost na širokem poimenovalnem področju — kar se odraža navadno tudi v mnogih imenskih inačicah, dasi izvirajo iz iste imenske osnove — in končno večja starost krajev, ki jih poimenujejo. Vse te značilnosti se nanašajo predvsem na toponime, ki tvorijo glavnino arheološke toponomastike. Poleg poimenovalne, imajo arheološki toponimi tudi opozorilno (indikatorsko) funkcijo.

Iz izraznega svojstva toponimov je moč pogosto sklepati tudi na specifično obeležje kraja: na njegovo starost, naselbinsko strukturo, funkcionalnost in pokrajinske značilnosti, kakor: Gradišče, Groblje, Gomila, Žale, Straža, Tabor, Kaštelir, Ajdovski gradec, Stara vas, Stari trg, Staro selo, Stari grad, Stara cesta, Stara cerkev, Cerklje (Cerknica, Cerkno), Cesta, Laško, Mirje, Moste (Zidani most), Razdrto, Studenec, Vodice, Tržišče, Vinji vrh.

Terensko oblikovanost, vegetacijo ali naselbinsko funkcijo označujejo imena, kot: Brdo, Breg, Dobrava, Dol, Gora, Grič, Grmada, Hom (Homec, Hum, Kum), Hrib, Jezero, Kopa, Kucelj, Kučer, Log, Loka, Otok, Planina, Poljane, Polje, Prevalje, Ravne, Reka, Vrh, Osredek, Boršt, Brezje, Dob, Draga, Gaber, Hrastje, Bukovje, Cerovec, Črešnjevce, Hrušica, Javorje, Jelovec, Jesenice, Orehek, Dvor, Brod, Kal, Koritno, Luža, Pristava, Rudno, Slatina.

Najbolj razširjeno in arheološko najbolj dognano slovensko krajevno ali ledinsko ime, ki predstavlja jedro arheološke toponomastike, je Gradišče, s sestavljenkami in izpeljankami. Gradišče poimenuje nekdanja, v glavnem halštatska gradišča, nekatera v rabi še v rimskem obdobju in v zgodnjem srednjem veku, pa tudi še nekatera današnja naselja.

Ker so toponimi Gradišče, Gomila, Groblje in Žale objavljeni v topografski obdelavi že v *ANSI*, jih v tem pregledu navajamo samo sumarno, z navedbo časovne opredelitve po arheoloških obdobjih in s številom arheološko izpričanih postojank:

Ajdovski gradec P 1, PR 1	Gradišnica P 1
Graček P 2	Gradiška PR 1
Gračenca S 1	Gradnje P 1
Gračič R 1	Gradno P 1
Gračišče P 1	Gradšenca N 1
Grad P 8, PR 3, PRS 1, R 5	Grajena R 1
Gradac PR 2	Grajska vas R 1
Gradec P 5, PR 2, PRS 2, R 2, N 2	Graška N 1
Gradenje PR 2	Na gradišču R 1
Gradič PR 1	Na gradcu R 1
Gradiček P 1,	Ograde N 1
Gradin N 1	Podgrad P 2, PR 1, N 1
Gradina PR 1	Podgradje P 1
Gradinje P 1	Predgrad P 1
Gradišča P 1, N 1	Stari grad P 3, PRS 1, R 3
Gradišče P 44, PR 16, PRS 1, PS 1, R 4,	Zagrad P 2, R 1
S 3, N 6	Zagradec PR 1
Gradiščica P 1	Zagradišče N 2

Toponimi, ki še niso dokumentirani z najdišči: Grac, Gračiše, Gradenc, Gradež, Gradice, Gradiščar, Gradiško, Gradišnik, Gradnji hrib, Gradovca, Gradovec, Gradovlje, Graduščak, Grajska gora, Grajski hrib, Graška gora, Nadgrad, Ogradec, Podgrad, Podgradec, Zagradišnik, Zagradska gora.

TOPONIMI GOMILA, GROBLJE, ŽALE

Gomila P 7, R 3	Gomila R 1
Gomilar P 1	Griblje P 1
Gomilca N 1	Grobelce R 2
Gomilce R 1	Grobeljce R 1
Gomilci R 1	Grobelno R 1
Gomile P 3, R 9	Groblje P 2, PR 1, R 14, S 1
Gomilica P 1, R 2	Grubelce R 1
Gomilice P 1	Grublica (Grubljica) R 2
Gomilsko R 1	Zale R 2, S 1, N 1
Gomiščak R 1	

Toponimi, ki še niso dokumentirani z najdišči: Gomilje, Gomilnica, Gumile, Grobišče, Grobovi, Zagomila, Zagomilca.

Med arheološke toponime sodijo tudi imena starih patrocinijev — cerkvenih zavetnikov: Peter, Pavel, Janez Krstnik, Janez Evangelist, Jurij, Martin, Mihael, Lavrencij, Andrej, Jernej, Vid, Štefan, Kancijan, Anton opat, Marko, Danijel, Just, Klement, Krištof, Servul, Maver, Mavricij, Hieronim, Elija, Gregor, Bas — Marija, Marjeta, Katarina, Magdalena, Helena — in še kateri. Starejše imenske oblike med naštetimi so npr. Šempeter (Špeter), Šentjanž, Šentjur (Šenčur), Šmartin, Šmihel, Šlovinc, Štandrež, Šentjernej, Šentvid, Škocjan, Štanjel, Šmaver, Šmarje, Šmarjeta Šempas ...*

K starim višinskim poimenovanjem sodijo sledeče imenske oblike, ki predstavljajo večkrat nekdanja gradišča, utrdbe ali gorska svetišča: Ajdinja, Ajdovščina, Baba, Cvinger, Devin (Dovin), Dunaj, Golo, Grad, Gradec, Gradišče, Gradina, Grmada, Kaštelir, Kucelj, Mačkovec, Obroba, Plešivica (Plešivec), Straža (Stražica), Stražnik, Stražišče, Strmec (Strmica), Špiček (Špikelj), Tabor, Tinje, (Tinjan, Tinjska gora), Ulaka (Volaka), Vahta, Varda, Videž, Gora, Hrib, Vrh, Grič (Griža), Brdo, Holm, (Hom, Hum, Kum), Kopa — in pridevniške oblike: Tolsti vrh, Vinji vrh, Sveta gora, Sveti hrib, Strma gora, Goli hrib, Stražni hrib, Obla gorica — ter imena višin po starem patrociniju.

Arheološke toponime predstavljajo tudi nekatera krajevna imena, ki se ne dajo izpeljati iz slovanske imenske osnove, in tista, katerih pomen se ne dá razložiti iz slovensčine odnosno staroslovanščine (razen poznejših tujih neslovanskih imen).

TOPOGRAFSKI PREGLED NAJPOMEMBNEJŠIH TOPONIMOV,

ki predstavljajo arheološka najdišča (razen Gradišče, Gomila, Groblje in Žale, ki so objavljeni v topografskem pregledu v *ANSI*). Vrstni red krajevnih podatkov: 1. Naselje (zaselek, ledina) 2. Občina 3. Okraj (po Krajevnem leksikonu LRS iz leta 1954).

Ajdovec, Dvor, Novo mesto	Cerklje na Gorenjskem, Cerklje, Kranj
Ajdna, Potoki, Radovljica	Cerklje ob Krki, Cerklje ob Krki, Krško
Ajdovska jama, Nemška vas, Krško	Cerknica, Cerknica, Postojna
Ajdovska jama, Srednje Pijavško, Krško	Cerkno, Cerkno, Tolmin
Ajdovska jama pod Resevno, Šentjur pri Celju, Celje	Cerkovska vas, Logatec, Ljubljana
Ajdovska jama, Jereka, Radovljica	Cerkvenjak, Cerkvenjak, Maribor
Ajdovska jama, Silovec, Krško	Cerkvišče, Gradac, Črnomelj
Ajdovska luknja, Podpeč pod Skalo, Ljubljana	Cirkovci, Cirkovci, Ptuj
Ajdovski Britof, Janče, Ljubljana	Cirkulane, Cirkulane, Ptuj
Ajdovski grad, Zavrhek, Sežana	Cirkvica, Ptuj, Ptuj
Ajdovski gradec, Bohinjska Bistrica, Radovljica	Čirčiče, Kranj, Kranj
Ajdovski gradec, Zabukovje, Krško	Cesta, Videm-Krško, Krško
Ajdovščina, Ajdovščina, Gorica	Cesta, Grosuplje, Ljubljana
Ajdovščina, Zaboršt pri Dolu, Ljubljana	Ceste, Rogaška Slatina, Celje
Ajdovščina, Rodik, Sežana	Devin, Koritnice, Postojna
Bela cerkev, Šmarjeta, Novo mesto	Dovin, Sečovlje, Koper
	Drnovo, Leskovec pri Krškem, Krško
	Drnovo, Mengeš, Ljubljana
	Dunaj, Jereka, Radovljica

* Za stare patrocinije je značilno, da se vežejo v splošnem na cerkvene postojanke v krajih, ki jih označujejo stari toponimi.

Dunaj, Videm-Krško, Krško
 Dunaj, Trbovlje, Trbovlje
 Gora Sv. Lovrenca, Videm-Krško, Krško
 Gora (Sv. Lovrenc), Polhov Gradec, Ljubljana
 Gorenja Stara vas, Šentjernej, Novo mesto
 Gorenja Straža, Straža, Novo mesto
 Kapela, Radenci, Ljutomer
 Kaplja vas, Tržišče, Krško
 Kaplja vas, Komenda, Ljubljana
 Kastelec, Črni kal, Sežana
 Kaštelir, Jelarji, Koper
 Kocjan pri Kapeli, Radenci, Ljutomer
 Lahomno, Laško, Celje
 Lahonci, Ivanjkovci, Ljutomer
 Lahovče, Cerklje, Kranj
 Lahovšče, Ajdovščina, Gorica
 Lajše, Gorenja vas, Kranj
 Laška vas, Store, Celje
 Laško, Laško, Celje
 Laže, Senožeče, Sežana
 Lažiše, Laško, Celje
 Lovrenc na Dravskem polju, Lovrenc na Dravskem polju, Ptuj
 Lovrenc na Pohorju, Lovrenc na Pohorju, Maribor
 Miren, Miren, Gorica
 Mirje, Ljubljana, Ljubljana
 Mirke (Vrhnika), Vrhnika, Ljubljana
 Most na Soči, Most na Soči, Tolmin
 Moste, Žirovnica, Radovljica
 Razdrto, Šmarje, Ljubljana
 Razdrto, Šentjernej, Novo mesto
 Razdrto, Hruševje, Postojna
 Rimske Toplice, Rimske Toplice, Celje
 Rodine, Črnomelj, Črnomelj
 Rodine, Trebnje, Novo mesto
 Rodine, Žirovnica, Radovljica
 Roje, Moravče pri Gabrovki, Ljubljana
 Roje, Šentjernej, Novo mesto
 Roje pri Trebelnem, Trebelno, Novo mesto
 Rovišče, Senožeti, Trbovlje
 Rovišče, Studenec, Krško
 Stara cerkev, Kočevje, Kočevje
 Stara cesta, Cezanjevci, Ljutomer
 Stara Fužina, Srednja vas v Bohinju, Radovljica
 Stara gora, Videm ob Ščavnici, Ljutomer
 Stara Loka, Škofja Loka, Kranj
 Stara Sušica, Dolane, Postojna
 Stara vas, Medoš, Koper
 Stara vas, Velenje, Šoštanj
 Stara vas, Videm-Krško, Krško
 Stare Fužine, Selca, Kranj
 Stare Mile, Pomjan, Koper
 Stari grad, Metulje, Postojna
 Stari grad, Runarsko, Postojna
 Stari grad, Trška gora, Novo mesto
 Stari grad, Planina, Postojna
 Stari grad, Podbočje, Krško
 Stari grad, Višnja gora, Ljubljana
 Stari dvor, Škofja Loka, Kranj
 Stari Marof, Godeninci, Ptuj
 Stari Portorož, Portorož, Koper
 Stari trg, Slovenj Gradec, Slovenj Gradec
 Stari trg, Trebnje, Novo mesto
 Stari trg, Višnja gora, Ljubljana
 Stari trg ob Kolpi, Predgrad, Črnomelj
 Stari trg pri Ložu, Loška Dolina, Postojna
 Staro apno (Škocjan), Podtabor pri Grosupljem, Ljubljana
 Staro selo, Kobarid, Tolmin
 Starod, Podgrad, Sežana
 Starše, Ptuj, Ptuj
 Straška gorca, Lesično, Celje
 Straža, Zagradec, Novo mesto
 Straža, Brezovica, Kočevje
 Straža, Vrhnika, Ljubljana
 Straža, Oplotnica, Maribor
 Straža, Rakovnik, Novo mesto
 Straža, Orešje na Bizeljškem, Bizeljsko, Krško
 Straža, Novo mesto, Novo mesto
 Straža, Šmarjeta, Novo mesto
 Straža Sv. Valentina, Leskovec pri Krškem, Krško
 Straža, Šmarje, Koper
 Straže, Mislinja, Slovenj Gradec
 Straže, Oplotnica, Maribor
 Stražica, Trnovo, Postojna
 Stražica, Frankolovo, Celje
 Stražica, Potoče, Senožeče, Sežana
 Stražišče, Dutovlje, Sežana
 Stražišče, Kranj, Kranj
 Stražišče, Prevalje, Slovenj Gradec
 Stražni hrib, Črnuče, Ljubljana
 Stražnik, Šentjernej, Novo mesto
 Strma gora, Voličina, Maribor
 Strmca, Bloke, Postojna
 Strmca, Zaplana, Ljubljana
 Strmca, Rečica, Celje
 Strmec, Bovec, Tolmin
 Strmec, Dole pri Litiji, Trbovlje
 Strmec, Vinski vrhovi, Ljutomer
 Strmec, Velike Lašče, Kočevje
 Strmec pri Polenšaku, Polenšak, Ptuj
 Strmec pri Ormožu, Ormož, Ptuj
 Strmec pri Vojniku, Strmec, Celje
 Strmica, Postojna, Postojna
 Strmica, Vrhnika, Ljubljana
 Sv. Ambrož, Cerklje, Kranj
 Sv. Ambrož, Temenica, Gorica
 Sv. Andrej, Loška Dolina, Postojna
 Sv. Anton, Dekani, Koper
 Sv. Anton, Kobarid, Tolmin
 Sv. Bric, Strane, Postojna
 Sv. Duh, Loka pri Zidanem mostu, Trbovlje
 Sv. Duh, Portorož, Koper
 Sv. Duh, (Špehi), Sečovelje, Koper

- Sv. Foska, Izola, Koper
 Sv. gora, Nova Gorica, Gorica
 Sv. gora, Senožeti, Trbovlje
 Sv. gore, Bistrica ob Sotli, Krško
 Sv. Helena, Dolsko, Ljubljana
 Sv. Helena, Mirna, Novo mesto
 Sv. Helena, Podbela, Tolmin
 Sv. Hrib, Gradiščica, Sežana
 Sv. Janez, Log pri Brezovici, Ljubljana
 Sv. Janez, Radeče, Trbovlje
 Sv. Jernej, Gornji Zemon, Postojna
 Sv. Jurij, Črniče, Gorica
 Sv. Jurij, Tržišče, Krško
 Sv. Jurij, Loka pri Zidanem mostu, Trbovlje
 Sv. Jurij, Litija, Ljubljana
 Sv. Jurij, Prebold, Celje
 Sv. Jurij, Polšnik, Trbovlje
 Sv. Jurij nad Potočami (Potoče), Senožeče, Sežana
 Sv. Katarina, Jelšane, Postojna
 Sv. Katarina, Trbovlje, Trbovlje
 Sv. Katarina, Nova Gorica, Gorica
 Sv. Kirik, Sočerga, Sežana
 Sv. Krištof, Rečica, Celje
 Sv. Lovrenc (Lorenčan), Hrpelje, Sežana
 Sv. Lovrenc nad Polhovim Gradcem, Polhov Gradec, Ljubljana
 Sv. Lovrenc, Portorož, Koper
 Sv. Lovrenc pri Preboldu, Prebold, Celje
 Sv. Magdalena, Prebold, Celje
 Sv. Marija nad Vitovljami, Šempas, Gorica
 Sv. Marjeta, Spodnji Dolič, Slovenj Gradec
 Sv. Marjeta na Lošpergu, Vitanje, Celje
 Sv. Marjeta, Škofja vas, Celje
 Sv. Marjeta na Dravskem polju, Starše, Ptuj
 Sv. Marjeta, Gorišnica, Ptuj
 Sv. Marjeta, Zlebe, Ljubljana
 Sv. Marko, Koper, Koper
 Sv. Marko, Šempeter pri Gorici, Gorica
 Sv. Martin, Zagradec, Novo mesto
 Sv. Martin, Duplek, Maribor
 Sv. Martin, Velike Malence, Krško
 Sv. Maver, Most na Soči, Tolmin
 Sv. Mihael, Osek, Gorica
 Sv. Mihael, Griže, Sežana
 Sv. Miklavž, Stična, Ljubljana
 Sv. Miklavž, Domžale, Ljubljana
 Sv. Miklavž, Hoče, Maribor
 Sv. Miklavž, Golica, Kranj
 Sv. Miklavž, Leskovec pri Krškem, Krško
 Sv. Miklavž, Laško, Celje
 Sv. Miklavž na Goropeči, Brdo, Ljubljana
 Sv. Mohor, Podstran, Ljubljana
 Sv. Mohor, Ravne, Slovenj Gradec
 Sv. Mohor, Zabrekve, Kranj
 Sv. Mohor, Nadole, Ptuj
 Sv. Pavel, Vrtovin, Gorica
 Sv. Pavel, Planina, Gorica
 Sv. Peter, Pivka, Postojna
 Sv. Peter, Gaberje, Gorica
 Sv. Peter na Kronske gori, Otiški vrh, Slovenj Gradec
 Sv. Peter, Gorenja Topla reber, Kočevje
 Sv. Peter, Muta, Slovenj Gradec
 Sv. Peter, Gorenji Mokronog, Novo mesto
 Sv. Peter, Sečovlje, Koper
 Sv. Peter, Vitovlje, Gorica
 Sv. Rupert, Breze, Celje
 Sv. Socerb, Artviže, Sežana
 Sv. Štefan, Dol pri Hrastniku, Trbovlje
 Sv. Štefan, Zabukovje, Krško
 Sv. Štefan, Trebnje, Novo mesto
 Sv. Štefan, Račice, Sežana
 Sv. Vid pri Planini, Planina, Celje
 Sv. Vid, Hudinja, Celje
 Sv. Volar (Hilarij), Robič, Kobarid, Tolmin
 Sv. Vrh, Mokronog, Novo mesto
 Sveto, Komen, Sežana
 Šance, Col, Gorica
 Šembije (Sv. Vid), Knežak, Postojna
 Šempas (Sv. Bas), Šempas, Gorica
 Šempeter pri Gorici, Šempeter pri Gorici, Gorica
 Šempeter v Savinjski dolini, Šempeter v Savinjski dolini, Celje
 Šenčur, Šenčur, Kranj
 Šenčurski hrib, Kaplja vas, Krško
 Šentilj v Slovenskih goricah, Šentilj v Slovenskih goricah, Maribor
 Šentjernej, Šentjernej, Novo mesto
 Šentjur pri Celju, Šentjur pri Celju, Celje
 Šentrupert, Rakovnik, Novo mesto
 Šentvid, Šentvid, Ljubljana
 Šentvid pri Stični, Šentvid pri Stični, Ljubljana
 Šentviška gora, Most na Soči, Tolmin
 Št. Janž, Krmelj, Krško
 Št. Janž, Štore, Celje
 Št. Janž, Rečica ob Savinji, Šoštanj
 Št. Janž pri Dravogradu, Dravograd, Slovenj Gradec
 Št. Jurij, Litija, Ljubljana
 Št. Jurij, Mirna peč, Novo mesto
 Št. Lovrenc, Velika Loka, Novo mesto
 Št. Pavel, Črniče, Gorica
 Št. Peter, Dravograd, Slovenj Gradec
 Št. Vid nad Valdekom, Mislinja, Slovenj Gradec
 Št. Vid, Vipava, Gorica
 Škocjan, Škocjan, Novo mesto
 Škocjan, Rakovnik, Novo mesto
 Škocjan, Podtabor pri Grosupljem, Ljubljana
 Škocjan, Divača, Sežana
 Šmarata, Loška Dolina, Postojna
 Šmarca, Radomlje, Ljubljana
 Šmarčna, Boštanj, Krško
 Šmarje, Šmarje, Koper
 Šmarje, Šmarje, Ljubljana

Šmarje, Šentjernej, Novo mesto
 Šmarje pri Jelšah, Šmarje pri Jelšah, Celje
 Šmarjeta, Šmarjeta, Novo mesto
 Šmarjeta, Rimske Toplice, Celje
 Šmarjetna gora, Kranj, Kranj
 Šmarna gora, Šentvid, Ljubljana
 Šmartno, Kojsko, Gorica
 Šmartno pri Šaleku, Velenje, Šoštanj
 Šmartno na Pohorju, Šmartno na Pohorju,
 Maribor
 Šmartno ob Paki, Šmartno ob Paki, Šoštanj
 Šmartno ob Savi, Polje, Ljubljana
 Šmartno pod Šmarno goro, Šentvid, Ljub-
 ljana
 Šmartno pri Litiji, Šmartno pri Litiji,
 Ljubljana
 Šmartno v Rožni dolini, Šmartno v Rožni do-
 lini, Celje
 Šmartno v Tuhinju, Tuhinj, Ljubljana
 Šmihel, Gotna vas, Novo mesto
 Šmihel, Mozirje, Šoštanj

Šmihel, Žužemberk, Novo mesto
 Šmihel pod Nanosom, Hruševje, Postojna
 Štanjel, Štanjel, Sežana
 Šturje, Ajdovščina, Gorica
 Trnjava, Lukovica, Ljubljana
 Trnovo, Ilirska Bistrica, Postojna
 Tržec, Videm pri Ptuj, Ptuj
 Tržič, Tržič, Kranj
 Tržišče, Tržišče, Krško
 Turnišče, Šentjernej, Novo mesto
 Turnišče, Turnišče, Murska Sobota
 Turnišče, Sodinci, Ptuj
 Ulaka, Loška Dolina, Postojna
 Ulaka, Velike Lašče, Kočevje
 Velike Lašče, Velike Lašče, Kočevje
 Verdun, Gotna vas, Novo mesto
 Volaka, Gorenja vas, Kranj
 Zgornja Kapla, Ožbalt ob Dravi, Maribor
 Zidani Gaber, Šentjernej, Novo mesto
 Zidani most, Radeče, Trbovlje
 Zidani most, Trebnje, Novo mesto

Razen arheoloških toponimov, naštetih v predhodnem topografskem pregledu, velja omeniti, vsaj sumarno, še nekatere, ki kažejo tudi močnejše arheološko-toponomastično obeležje:

1. Imena, izvajana iz »črn«: Črna, Črna vas, Črnci, Črneče, Črnelo, Črni kal, Črni les, Črni vrh, Črnomelj, Črnuče, naj bi bila ponekod tudi v zvezi z nekdanjimi staroselskimi kurišči. Imena izvajana iz »bel«, kakor Bela cerkev, Beli kamen, »belo mesto« in podobno, pa naj bi označevala stare zidane objekte.
2. Imena: Fužine, Rudno, Rudnik, Rudnica, Železno, utegnejo ponekod spominjati tudi na fužine ali rudnike iz antičnega obdobja.
3. Imena, tvorjena iz »gol«: Golac, Golek, Goli hrib, Goljak, Golnik, Golo, se mnogokje nanašajo na površinsko oblikovanost gradišč.
4. Imena, kakor Kameno, Kamenščak, Kamna gorica, Kamnica, Kamnik, Kamni vrh, Kamnje, spominjajo lahko na sledove zidanih objektov že iz antičnega obdobja.
5. Stara naselja ob vodnih postojankah so večkrat poimenovana Studenec, Studenci, Studenice, Studeno, Vodenice, Vodenovo, Vodice, Vodiško, Luža, Kal, Kalce, Jezero, Potok, Reka, Izvir, Vir.
6. Stari vinorodni kraji imajo pogosto sledeča imena: Vina gorica, Vine, Vinica, Vinji vrh, Vino, Vinomer, Vinski vrh, Vinkov vrh.
7. Med starejša krajevna imena sodijo tudi Selo (Sela, Selca, Selce, Sele, Selišče) in Vas, ki pa ima skoraj redno pridevniško obliko (Stara vas, Laška vas, Cerkovska vas, Stranska vas, Družinska vas, Farna vas).
8. Med imeni, ki označujejo specifično vegetacijo kraja, močno prevladuje Breza (Breze, Brezje, Breznik, Brezno, Brezovci, Brezovica, Brezovo) in ki predstavlja po-
večini prazgodovinska najdišča.
9. Ime Mačkovec je pogosto v zvezi z antičnimi stavbnimi ruševinami.
10. Na stare slatinske vrelce in druge izvire spominja ponekod ime Slatina, Slatna, Slatnek, Izvir, Vir.
11. Ime Pristava predstavlja v arheološkem prikazu navadno antične naselbine (pri-
stave, vile rustike ?).

12. Krajevna ali ledinska imena s pridevnikom »rimski« ali »turški«, kakor Rimske Toplice, »rimski zid«, »rimska cesta«, »turške šance«, »turški britof«, opozarjajo včasih tudi na ostaline iz antičnega obdobja.

13. Med toponime, ki se pogosto pojavljajo v zvezi z arheološkimi najdišči, sodijo tudi tisti s pridevniško obliko, npr.: Dolnji, Dolenji, Spodnji, Gornji, Gorenji, Zgornji, Srednji, Mali, Veliki — dalje imena s pripono: Nad-, Pod-, Pri-, Za-, in imena, ki pomenijo ugodno terensko strukturo: Polje (Dobro polje, Ravno polje, Rudno polje), Njive (Lepe njive, Dolge njive), Vodice, Vir, Dobra voda, Bela voda, Prisoje, Vinograd, Vinji vrh, Vinica, Dobrava, Gaj, Log, Loka — in končno imena, izvajana iz osnove Drag-, Ljub-, Rad-, Dobr-.

Stari slovenski toponimi, med katere sodijo predvsem arheološki toponimi, imajo svoj izvor v staroslovanskem imenoslovju. Najstarejše imenske oblike kažejo, vsaj v svoji osnovi, staroslovanske prvine, razširjene skoraj v vsem slovanskem prostoru. Te imenske analogije prihajajo do izraza ne samo v slovenskem, marveč tudi v širšem jugoslovanskem in severnem slovanskem okviru, kar daje tudi slovenski arheološki toponomastiki večjo avtentičnost. Toponimi so bili v svojem daljšem razvoju podvrženi spremembam, ki so bile časovno in krajevno pogojene, vendar so v splošnem ohranili prvotne imenske osnove. Te so najbolj zaznavne v arheoloških toponimih.

LEDINSKA IMENA

Arheološko toponomastiko sestavljajo v znatni meri tudi ledinska imena. Kot primarna imena sodijo mnoga med naša stara krajevna poimenovanja in predstavljajo imensko številna arheološka najdišča, nekatera, kot npr.: Gradišče, Grobije, Gomila, Zale, z izpeljankami in sestavljenkami, pa jedro arheološke toponomastike. Mnoga imena naših naselij in zaselkov imajo svoje osnove v ledinskih imenih. V njih se pogosto odraža tudi specifično pokrajinsko obeležje kraja v času, ko je ta dobil svoje ime. Taka ledinska imena, ki so — tudi v sestavljenkah in izpeljankah — razširjena po vsej Sloveniji in ki mnoga med njimi poimenujejo ali nakazujejo arheološka najdišča (med njimi je tudi nekaj višinskih, jamskih in naselbinskih imen), so v glavnem:

Ajdovski gradec, Ajdovski grad, Ajdovski zid, Ajdovski britof, Ajdovska hiša, Ajdovska peč, Ajdovska pot, Ajdovska gomila, Ajdovska luknja, Ajdova gomila, Ajdja jama, Ajdov grob, Ajdovska jama, Ajdovska zidanica, Ajdovsko mesto, Ajdovščina, Ajdinja, Ajdovec, Hajdina — Apno — Bač, Beč — Brinje — Brezje — Boršt — Blato — Bičevje — Britof, Rimski britof, Stari britof, Poganski britof, Turški britof — Breg — Brod — Bela, Belo, Bela cerkev, Beli križ, Belo mesto, Belščica — Bitnje — Baba, Babja jama, Babna gora, Babno polje — Borje, Borovje — Brdo — Bukovje — Curovec — Cesta, Pri cesti, Pod cesto, Na cestah, Za cesto, Cestnica, Stara cesta — Cvinger — Cegelnica, Cegenca, Ciglenca — Cerkev, Cerkvina, Cerkvišče, Cerkuš, Cerkvenka, Cerkveno, Cerkvence, Cirkvica, Stara cerkev — Ciganska jama — Cirknik — Čret, Čreta — Čelo, Čela, Čeline — Črnelec, Črnile, Črnovka, Črni dol, Črni les, Črni gozd, Črni vrh, Črne njive — Česence — Čistine — Deli, Devc, Devce, Devci, Devnice, Devčki, Veliki devci, Mali devci, Dolgi deli, Ždanji devc — Dol, Dul, Dule, Dolge dole, Zdole, Predole — Draga, Stara draga — Dednik, Dedni vrh, Dedni hrib — Dob, Dobje — Drenovec, Drenovce, Drnovo, Drnovce, Drnova, Drnovka, Dren, Drenje, Drenk, Drenov vrh — Dvor, Dvorce, Stari dvor — Dunaj — Devin, Dovin, Devina peč — Dane — Dobrava, Dobravica — Dolina — Frtica, Fortica, Frtalca,

Partica — Gradišče, Gradiše, Gradišček, Gradiški vrh, Gradiški grič, Gradišnica, Gradiška, Gradiščica, Gradiškica, Grašišče, Gradiščar, Gradišča, Gradišar, Gradišnik, Gradiščenica, Gradice, Gradiš, Zagradišče, Podgradišče, Zagradišnik, Gradec, Grac, Grad, Zagrad, Zagradec, Grajsko, Gradce, Graci, Gradič, Gradno, Graček, Grašca, Gradovca, Gradovec, Gradšenca, Gračenica, Gradček, Podgrac, Stari grad — Grušovje, Grušovec — Gomila, Gomile, Gomilce, Gomilice, Gomilnice, Gomilca, Gomilca, Gomilke, Gromila, Gomilnica, Gomilje, Gumile, Zagomila, Zagomilca — Gaj, Gaje — Groblje, Groblja, Groblica, Grobelce, Grubelca, Grubelce, Groblce, Grobeljce, Grublja, Grublje, Grobelsča, Grublica, Grobelno, Grobelnica, Grobeljnek, Groblce, Podgroblje — Grmače — Gmajna, Stara gmajna — Golo, Golež, Goljak, Goli hrib — Grobišče, Grobovi, Grobnik, Grobnice, Grobna — Grmada — Griža, Griže, Grižnik — Gradina, Gredina, Grdina, Gradin, Zgradina — Grahovšče — Gledanica — Gaberje, Gabrje, Gabrije — Gavge — Glavica — Golobinjek — Gora, Gorica, Goričica — Grič — Grm — Hrastje — Hom, Hum, Homec, Kum — Hrib — Hrušica — Izvir — Jazbina — Judovje, Judovka, Judovska jama, Judeževo brdo, Judežnica, Judovska hiša — Jablanec — Jama — Javorje — Jelenca, Jelenšče, Jelenšek — Jelša, Jelševc — Jezero, Jezerce — Ježa — Korito, Koritno — Kobilnik — Kraji, Dolgi kraji — Krč, Krča, Krče — Križišče — Kladje, Klade — Kot — Krivine — Konec — Karlovec, Karlovci, Karlovica, Karlin, Karlovček — Kamen, Kameno, Kamnik, Kamna gorica — Kal — Krtina — Kovačnica, Kovačija, Kovačijevec — Kučar, Kičer, Kečer, Čičer — Kucelj, Kicelj — Kaštelir, Kaštelišče — Klošter — Kremenjak — Krvice — Kalvarija — Klanec — Kopa — Koren — Kostanjevica — Kozarje — Križna gora, Križni vrh, Križnica — Lisičina — Les — Lisa — Lipa, Lipovica, Lipovec, Lipovsko, Lipovnik — Lopata, Lopatka, Lopatec, Lopatce — Loka, Lokev — Ledina, Ledine, Ledinca — Laz, Laze, Stare Laze — Lastine, Lestine, Lanišče—Lašče, Lašček, Lahovci, Lašč, Lajše, Lačna, Lahovišče, Lahovšče, Lajišče, Laščik — Log — Lož, Ložnica — Luža — Mlaka, Mlake — Močila, Močile — Medvode — Makote, Mekote — Mačkovec, Maček, Mačkin hrib, Mačkov grič, Mačji hrib, Mačkov vrh, Mačkovska gmajna — Morišče — Mrtvišče, Mrtvina — Mahovje — Medvedjek, Medvedica — Mokrice — Njiva, Njive, Mrzle njive, Kratke njive, Dolga njiva, Velika njiva, Male njive, Ravne njive, Široke njive, Puste njive, Krive njive, Strma njiva, Božja njiva, Stara njiva, Zadnje njive, Srednje njive, Tlaške njive, Njivice, Površnice — Novine, Novina, Obrh — Osredok — Okrog, Okroge, Okrogi, Okroglica, Krogi — Ostrež, Ostrožnik — Osoje — Ograde, Ograja Ograje, Ograjica, Ograjenec, Ograda, Ogradec, Stare ograde — Obrov — Orešje — Obroba, Obrobca — Otok — Potok, Črni potok, Svetli potok, Suhi potok — Podvine — Peč, Pečina, Pečine, Pečinka — Ponikva — Polje, Veliko polje, Malo polje, Dolgo polje, Ravno polje, Drago polje — Prodnice — Poljana, Dolga poljana — Padež — Prevole — Požarišče, Požeriše, Požarike, Požarče, Požare, Požar, Požerina, Pogorelec, Pogorevce, Pogorišče, Ogorelke — Pogled, Pugled — Pil, Stari pil, Zopil — Pokopališče — Plešivica — Plešivec — Planina — Polica — Ponikva, Ponikve — Praprotno — Prevalje, Prevolje, Prevalo — Puščava, Pušče — Ribnik — Rupe — Ravan, Ravna, Ravne — Reber — Resje — Roje, Rojce — Rodne, Rodno brdo, Rodni vrh — Raszule, Rasule, Resule, Rašule, Rosule, Rasulje — Rovine, Rovinje, Roviše, Rovišče, Rovišek, Rovnica, Rovnice, Rovinjek, Rove, Roven, Rovani — Rušine — Rudnica, Rudenca — Razdrto — Rimič, Rimske šance, Rimski breg, Rimski most, Rimski vrelec, Rimsko mesto — Slatna, Slatina, Slatine, Slatne — Studenec, Studence, Beli studenec, Črni studenec — Sušica, Suša, Suha —

Starine, Starina, Starce, Starevke — Sopota, Sopote — Stan, Staneče — Sedlo — Straža, Straže, Stražnik, Stražica, Stražišče, Stražne, Straški hrib, Straška gora, Stražar, Stražni vrh, Stražni hrib, Stržišče, Stražnica, Stražni dol, Stražun — Selo, Sela, Sele, Selce, Seliše, Selišče, Selica — Svetija, Svetišče — Smrdica — Staje — Strmec, Strmica — Strane, Stranje — Struge — Senožeti — Smole — Srobotnica, Srobotnik — Sveta gora, Sveta jama, Sveta ravan — Šum, Šumnik, Šuma — Štajngrob, Štangrabe — Šance — Špega — Špiček — Škrljavec — Trebež, Trebeži, Trebeže, Trebnik, Trebelnik — Travnik, Dolgi travniki, Veliki travniki, Mali travniki, Stari travnik — Tičnica — Trnovo, Trnovca, Trnavca, Trnčič, Trnovce, Trnje, Trnišče, Trnče, Trnovica — Tabor, Taborje, Tabrar, Tabrin, Stari tabor — Tržišče — Tinger — Turnca, Turnica, Turnski hrib, Turn, Turnsko, Turenč — Turški britof, Turške šance, Turški kamen, Turški klanci, Turški vrh — Tlake, Tlaka — Ulica, Ulice, Ulce — Ulaka, Vlaka, Volaka — Voda, Bela voda, Črna voda, Mala voda, Velika voda, Težka voda, Stara voda — Vir — Vejar — Vrt, Vrtoče, Vrtec, Stari vrti — Videm, Videž, Vidina, Vidno — Vahta, Vahtarišče — Vinji vrh, Vinje, Vinkov vrh — Vrh, Vrhovec, Vrhovka, Goli vrh — Vrata — Vas, Stara vas — Varda — Vir — Vodice — Zalog — Zakraj, Podkraj — Zid, Zidovnik, Zidana skala, Podzid, Suhi zid, Zidanica, Ozidje — Zatrape, Zatrej, Zatroj, Zatreb — Žleb — Žale — Železnik — Žegen — Žarovc.

Razen že v pregledu prikazane funkcije arheoloških toponimov, velja omeniti še naslednje njihove značilnosti:

1. Poimenujejo pogosto naselja, zaselke, ledine, višine, sakralne objekte s starimi patrocini in po njih poimenovane višine — tudi v širšem okolju arheološkega najdišča ali najdiščnega kompleksa.
2. Nakazujejo večkrat potek starih cest in potov.
3. Predstavljajo včasih edini vir, ki nakazuje staro obeležje kraja ali večjega krajevnega območja, posebno, če se pojavljajo v večjih skupinah.

Zbrano gradivo predstavlja osnove arheološke toponomastike. Naloga slovenske arheologije je, da to gradivo še nadalje zbira, ga intenzivira in vključuje v arheološko prakso, zlasti v raziskovalno in terensko-topografsko delo. Potem bo toponomastika tudi v službi slovenske arheologije opravila pomembno nalogo.